2008 жыл, 20-чы НОЯБРЬ, ОРТА КЮН. №225 (18076)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

РФ-ни КЪЫРАЛ СОВЕТИНИ ЖЫЙЫЛЫУУ

Регионла жангы болумлада жашау этерге хазырланыргъа керекдиле

Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноков РФ-ни Къырал Советини 18-чи ноябрьде Ижевскде болгъан жыйылыууна къатышханды. Аны Россейни Президенти Дмитрий Медведев бардырганды. Жыйылыуда сёз дунияны ахча къытлыкъ къысхан заманда конкуренциягъа чыдамлыкъны кючлендириу жаны бла не мадарла этерге кереклисини юсюнден баргъанды.

Аны юсюнден кесини оюмун айта, Къабарты-Малкъарны башчысы былай белгилегенди: «Президентни РФ-ни Къырал Советини жыйылыуунда регионлагъа кюшакъ халда болушлукъ этерге керекди дегени, сёзсюз, бек магъаналыды. Алай регионла кеслери да жангы болумлада жашау этерге хазырланыргъа керекдиле. Къытлыкъ къысханы - аманды, алай ол аны бла бирге рынокда жанры жерле, жангы онгла излеуге да тюртеди. Жер-жерледе оноучуланы шёндю баш борчлары - субъектни экономикасын кётюрюрге боллукъ хайырлы бёлюмлени ишлерин тюз къураргъады, аланы ахча бла, билимли адамла бла да толуракъ жалчытыргъады.

Сёз ючюн, КъМР-ни сынауу кёргюзтюп турады бийик технологияла бла ишлеген эл мюлкге неда къоруулануу секторну конверсиясына ахчаны тергеулю къоратыу битеу регионну экономикасын айнытыргъа себеплик этерик производствола къураргъа онг чыкъгъанын. Биз 2022 жылгъа дери республиканы айнытыуну стратегиясын халкъла аралы кризис болгъунчу иги кесек алгъа жарашдыргъанлыкъгъа, ол затланы эсге алгъан эдик. Аны себепли биогюнлюкде экономика инфраструктурагъа оноу этерге тынчыракъды бизге.

Андан сора да, регионлагъа бюджетлерине жангыдан къараргъа, онг болгъаны кьадар къысхартыргъа тюшерик болур. Сёз ючюн, биз тыш борчларыбыздан къутулгъанбыз, шёндю республиканы бла муниципальный къуралыуланы коммерция кредитлери тёленип бошалгъандыла. Кьыйын болумда жашау этерге хазырлана, биз 2009 жылгъа дефициту болмагъан бюджетни кьабыл кёргенбиз, айныуну прогнозун къурагъанда, алашаракъ кёрюмдюле белгиленген тюрлюсюн сайлагъанбыз»

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къурулуш

Бюгюннгю излемлени ангылап

Тырнауузда шахта-къурулуш управлениягъа бурулгъан жерден башлап аны конторуна дери асфальт этилип тургъанын кёргенден сора ангыладыкъ мында иш тап къуралып баргъанын. Кенг арбазда уа, ташны уутып зыгыр этген жанры оборудованияны эслеп, бу предприятие айныуну жолунда болгъанын сормай билдик. Тамамланнган жумуш шёндю кёзге терк илинип къалады.

- Бизни предприятиягъа былтырдан эсе быйылгъы жыл мажалыракъ болгъанды. Бирлерибиз Къашхатау ГЭС-де, башхаралрыбыз а Гирхожан сууну жагъаларын бегитиу эм тынгылы илипин ызлау бла байламлы ишле бардыргъандыла. Минги тауну тийресинде канат жолну ючюнчю кезиуюню къурулушуна да къатышханбыз. Сора жолла ишлеуге да кьошум-чулукъ этебиз, - дегенди бизни бла ушагъында управлениянны таматасы Мызыланы Мухтар.

Управлениянны башчысы Мызыланы Мухтар.

2000 жылда Гирхожан суу, къутуруп келип, саулай да шахаргъа уллу халеклик салгъан эди. Ол кезиуде этилген эди оноу черекни жагъаларын бетон бла кючлерге деп. Къурулушу кёп жылланы баргъан илипинни ноябрь айны ахырында къырал комиссияны къарауына берликдиле. Къашхатау ГЭС-де суну сутка марда бла юлеширик бассейнде бетон ишлени да тырнауузчула тамамлагъандыла. Андан сора да, Гестенти суудан ётерча кёпюр ишленеди да, анда да бу управлениянны адамларын кёрюрге боллукъду.

Алайды да, быйыл ала кёп зат тамамлагъандыла. Шёндю аллай ишлени этер ючюн, тендерни къытларгъа керекди. Ол конкурсда уа предприятияны къолайына эм къаллай бир техникасы болгъанына, къурулушчуланы усталыкъларына дери окъуна эм башха кёрюмдюлеге механика керекле бла жалчытылыныгъа уа управление энчи магъана береди. Жылны башында, аны техника совети жыйылып, жер къазгъан, тюзетген, жюк ташыгъан бир къауум машинаны мажарыргъа оноу этген эди. Андан сора эки «Четра» бульдозер, «Ситочи», «Камату» экскаваторла, 20 тонна жюк кётюрген юч «Урал» машина сатып алынгъандыла. Аны хайырндан къурулушчула не къыйын ишни да тыйгъычсыз бардырадыла. Ташны уутып зыгыр этген заводну монтажын жылны ахырына бошар мурат барды. Бетон узелни уа Нальчикде орнатыргъа деп турадыла.

Ол ауур техникада ишлегенлени айлыкълары 25-30 минг сомгъа жетеди. Цехледе ремонт бла кюрешгенле уа 10-15 минг сом аладыла.

Дагъыда бир зат: Тырнауузну оноучулары тилеп, управление кёп къатлы юч юйню башларын жангыдан жапханды, кир-кипчик ташыучу энчи машина сатып алырга, электрокюче чыкъгъан борчланы бир кесегин тёлерге болушханды.

МАМАЙЛАНЫ Алий

Суратланы автор алгъанды.

Жыйылыу

Кёрюмдюле андан да иги болурча

Бу кюнледе Къабарты-Малкъарны Физкультура эм спорт жаны бла къырал комитетинде республиканы дзюдо бла самбо федерациясыны отчёт-айырыу конференциясы бардырылгъанды. Аны ишине КъМР-ни Президентини администрациясыны башчысы, дзюдо бла самбо федерацияны башчысы Альбет Кажаров, физкультура эм спорт жаны бла къырал комитетини таматасы Аслан Афаунов да къатышхандыла.

Федерацияны ишини итоглары чыгъарылгъандыла эм ала сюзюлгенديле. Арт кезиуде бизни спортчуларыбыз тийишли жетишимле болдуг адыла. Ол ала жарау этген жерлеге энчи эс бурула башланнганы бла да байламлыды. Отчёт кезиуде 2-чи Промпроездде, 24-чю номерли шахар школда эм «Спартак» стадионда орналгъан дзюдо спорт заллада ремонт ишле бардырылгъандыла.

Жетишимлени юслеринден айтхандан сора жыйылыугъа къатышханла спортну бу тюрлюлеринде болгъан проблемаланы да кётюргенديле. Тренерле не болумлада ишлегенлерин айтхандыла. Аланы билдиргенлерине кёре, бир-бир жерледе спорт заллада ремонт, жылыу берген системала, спорт керекле болмай бек кьыйналадыла. Ол жумушланы тамамларгъа башчыпадан болушлукъ тилегендиле. Аны бла бирге тюрлю-тюрлю эришиуледе бийик жетишимлеге жетген спортчуланы эм аланы тренерлерин хар жылны ахырында энчи белгилерге кереклисин да чертгенديле.

Жыйылыуну отчёт кезиую бошалгъандан сора республиканы дзюдо бла самбо федерациясына жангы директор айырылгъанды. Ол 2004 жылдагъы Олимпиаданы доммакъ призёру Хасанби Таовду. Аслан Афаунов а КъМР-ни дзюдо бла самбо федерациясыны вице-президенти болгъанды.

Бизни корр.

Конкурс

Школ сайтны иши белгиленнгенди

«Жаш тёлюню арасында толерант сезимни установкаларын къурау эмда экстремизмни профилактикасы жаны бла бек иги Интернет-сайт» деген биринчи конкурс бошалгъанды. Аны Москва шахарны Юйюр эм жаш тёлю политика департаментини болушлугъу бла коммерциягъа саналмагъан «Жаш тёлю информацияны агентствосу» деген автоном организация бардырганды.

Конкурсну мураты – жаш тёлюде жашау кертиликни толерант ангылауну къурагъан эмда обществода экстремизмге, ксенофобиягъа, миллетчиликге, нацизмге, дин жаны бла бир бирге тёзюмсюзлюкге къажау кюрешген интернет-ресурсланы редакцияларыны ишлерине тийишли багъа бериудю. Андан сора да, кёп къыралла оноу этген, кёп динле жюрютюлген эмда кёп миллетле болгъан дуниядa толерант халланы къурауда бла айнытыуда аланы къошумчулукъларын белгилеу мурат эди.

Конкурсха интернет-сайтладан 118-си къатышханды-ла. Жюри экинчи кезиуде аладан 48-син сайлагъанды. Кёбюсюнде ала СНГ-ни къыралларыны бюджетинден берилген ахчагъа кечиннген, ишни волонтер башламчылыкъда бардырган сайтларыдыла. Ала жаш тёлюню неформальный биригиулерини бирге ишлеулерини, жаш тёлюню арасында осал къылыкъларгъа бла экстремизмге жол берилмезини вопрослары бла кюрешедиле.

Хорлагъанланы арасында «Холокост» фондну, Москва-Хельсинки къауум къурагъан «СОВА» информация-аналитика араны, ЮНЕСКО-ну «Россейни адамлары» деген сайтлары, дагъыда башхалары бардыла. Конкурсну итогларына кёре, школчулада толерант сезимни къурагъаны ючюн билим бериую Тырнауз шахарда «2-чи номерли битеулю билим берген орта школу» муниципальный учреждениясыны -Бизни тёгерегибизде толерантность» деген сайтына энчи саугъа берилгенин белгилерчады. Жюри ишлеген эки ийыкъны ичинде школ сайтха беш жюзден артыкъ адам къатышханды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Кадрла

Контракт бошалгъанлыкъгъа...

Жылны ахырында «Спартак-Нальчик» футбол команданы баш тренери Юрий Красноженны клуб бла контракты тауусулады эм ол башха команданы юйретирге кетерге боллукъду.

«Спартак-Нальчик» футбол клубну директорларыны советини председатели Андзор Белимготов билдиргенге кёре, контракт бошалгъанлыкъгъа, Юрий Анатольевични бла аланы араларында сёз келишим барды эм республиканы таматалары аны клубда сакъларгъа кюреширкдиле.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

КЪОШАКЪ БИЛИМ БЕРИУ

Энчи методика бла

Шахарда къошакъ билим бериуге энчи эс бурулгъаны эслемей къалмайды. Сабийле дерсленде сора кеслерини сейирлерине кёре жумуш табарча онгла, насыпха, бардыла. «Эрудит» деген творчестволу ара да жаш тёлюге къошакъ билим бериуге кесини юлюшюн къошханлай келеди. Аны бла бирге ол биогюнлюкде сабий творчествону араланы ичинде эм онглуладан бирине саналады.

Окъуучу битеулю билим берген школда устазына соралмагъан, иги ангыламагъан темасын мында ангыларча аллай амал барды. Арада дерсле оюн халда да бардыраладыла. Аны себепли гитче эм орта классланы окъуучулары ол затланы бек жаратадыла. Алай бла уа мында окъутуу-юйретиу процесс биогюнню излемлерине кёре бардырылгъанына юсюнден да айтыргъа боллукъду.

Бери келирге сюйген сабийни, араны графигине кёре, кесине тап заманны сайлагъа онгу барды. Биогюнлюкде бери жети жюзден артыкъ окъуучу жюрюйдю. Ала уа мында ондан артыкъ секцияда къошакъ билим аладыла.

«Эрудитге» жюрюгенле олимпиадалада, конкурслада алчы жерлеге чыгъадыла. Сёз ючюн, математикадан А.Н. Колмогоровну намысына аталгъан халкъла аралы турнирде арада юйренген сабийледен тогъузусу дипломла бла саугъаланнгандыла. Аланы бу предметден Лариса Шогенова окъутады.

Андан сора да, арада орус тилни бла литератураны, ингилиз тилни, химияны, тарыхны секциялары ишлейдиле. Аланы уа бийик категориялы педагогла, хар бири энчи методика жарашдырып, алай ишлейдиле.

«Эрудит» сабий-творчестволу арада окъуучуланы искусствогъа, кол усталыкъгъа юйретиуге энчи эс бурулады. Миллет эм классика тепсеулени, сахна, вокал, дизайн студияланы, сурат ишлеуню сабийле бек жаратадыла. Кёп болмай мында минчакъ инжиле бла оюу салгъан кружок да ишлеп башлагъанды. Къызчыкъла анга бек сюйюп жюрюйдюле.

Сабийлени къоллары бла этилген затла шахар, республикалы конкурслада, кёрмючледе да болгъандыла. Алада уа къарагъанла кёбюсюнде инжиле бла ишленген суратланы бек жаратадыла. Бу хунерге уа сабийлени Гуталаны Наталья юйретеди.

Бери жюрюгенле радио, теннис, шахмат кружокланы да бек сюеудиле. Шахмат ойнаргъа юйреннгенле кёп кере алчы жерлеге тийишли болгъандыла. Ала Адлерде, Москвада бардырылгъан турнирлеге къатышхандыла. Катя Литвинцова уа диплом бла саугъаланнганды. Аны , бирсилени да спортну бу тюрлюсюне Мажмудин Кармов юйретеди.

«Эрудит», шахарны ара библиотека системасыны ишчилери бла бирлешип, сабийлеге жазыучула, дин ахлула бла да тематикалы ингирле кёрсюрадыла. Алгъаракъда аллай ингир Кулийланы Къайсынны туугъан юнюне аталып бардырылгъанды. Биогюнлюкде уа коллектив эм бери жюрюген сабийле Жангы жылны къайгысын этедиле.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Хаж къылыу

Биринчи къауум жолгъа атланнганды

Бирси кюн Къабарты-Малкъардан Мекка-Мединагъа хаж къылырга барлыкъланы биринчи къаууму жолгъа атланнганды. Анга жандауурлукъну «Мир» деген фондну таматасы Ахматланы Назир хажи башчылыкъ этеди.

- Хар замандача, - дегенди ол жолгъа атланыры аллында, - быйыл да Аллахны сыйлы жерине 121 адам бла барама. Бусагъатда эки автобус бла Нальчикден Минводха жетебиз, андан а самолёт бла Сауд Ара виягъа учарыкъбыз. 15-чи декабрьде уа, Аллах айтса, жумушларыбызны тамамлап, хаж къылып, юйюбюзге жыйылыкъбыз. Къурман байрамны уа 8-чи декабрьде Меккяда белгилеркбиз.

Биз ол кюн хаж къылырга атланнганланы бир къауум бла ушакъ этгенбиз. Аладан бирлери Нальчикде предприниматель Будайланы Далхат былай айтханды:

- Гитчеликден окъуна муратым эди Сауд Аравиягъа барырга, Аллахны сыйлы жерин кёрюрге, ислам динни бек баш беш фарызындан бирин толтурургъа. Бюгюн аллай амал чыкъгъанды. Жол башчыбыз Назир хажини бу ишде сынауу, мажарылугъу, къураучу хунери да уллу болгъаны себепли Аллахны аллында борчубузну толтуруп къайтырбыз деп ышанабыз.

Кайталаны Хасан Къыргъызстандан келип атланнганды хаж къылырга. Ол туугъан жериндген барыргъа сюйюп келгенме бери, дегенди. Нартандан Нина Шебзухова да Назир хажи башчы болгъанына ыразылыгъын билдиргенди.

Хаж къылырга атланнганланы ашырыргъа Къабарты-Малкъарны Жаш тёлюню эм жамауат биригиулери ишлери жаны бла къырал комитетини председателини орунбасары, 2008 жылда хаж къылырга барганлагъа болушуу жаны бла къурау комитетни жууаплы секретары Гергъокъланы Жамболат да келгенди. Ол былай айтханды

- Назир башчылыкъ этген къауумда Къабарты-Малкъардан, Север Кавказны башха жерлеринден, Татарстандан келгенле да бардыла. Ол угъай, Воронеж шахардан окъуна.

Быйыл республикабыздан хаж къылырга барлыкъ башха къауумну юсюнден не айтырга боллукъса деген соруубузгъа ол быллай жууап бергенди:

- Республикадан битеу да 439 адам Мекка-Мединагъа барлыкъды. Экинчи къауум 24-чю ноябрьде Нальчик аэропортдан, дагъыда эки самолёт 25 ноябрьде эрттенликде бла ингирликде учарыкъдыла Сауд Аравиягъа.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

ЖАЗЫЛЫУ - 2009

Хурметли жамауат!

2009 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания андан ары бардырылады.

«Заман» газетге сиз связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылырга боллукъсуз.

Жазылыуну багъасы - **356 сом 10 капекди.**

Бизни индексибиз - 51532

Суратла мамырлыкъгъа чакъырадыла

2 бет

Келир ыйыкъгъа TV-ны, радиону программалары

3 - 4 бетле

Президентге письмоа

Дизель установка сабий майданчыкъдан узакъда орнатыллыкъды

Биз, Тырнауз шахарда Элбрус проспектде 54-чю номерли, Бахсан орамда 1-чи эм 2-чи номерли юйледе жашаГан граждана, Сизден болушлукъ тилейбиз. Башда айтылГан юйлени аралырында арбазда электроподстанцияны ишлерге умут этедие. Шахарны администрациясына, ол ише ыразы болмаГанынбызны билдире, бир нечча кере барГанбиз, алай бизни жарсыуубузГа эс бурулмазлыкъГа ушайды.

Элбрус муниципальный районну администрациясыны башчысы **СОТТАЛАНЫ Къурман** жууап береди:

- АйтылГан арбазда электроподстанцияны ишлерге белгиленмегенди. Ол тийреде Сбербанкны къошакъ офиси орналыпды, ара энергосистемада ток болмай къалГан кезиуледе офисни эм ол тийреде юйледе жашаГанланы электрокюч бла жалчытыр ючюн, ол арбазда дизель установкланы, заводда чыГарылГан уллу болмаГан (2-3 м) контейнерни ичине салып, орнатырГа деген план бар эди.

Шахарчыланы къауумуну администрациясы тилеги эсге алынныГанды, контейнер башха жерде орнатыллыкъды.

Османланы Владимир къурулушчу болуп 80-чи жыллдан бери урунады. Ол «Восток» кинотеатрны жангыртыуГа, Советлени юйюн, НОТР, Къабарты-Малкъар телевидениляны мекямларына ремонт этиуге тири къатышханды. Шёндю уа биринчи номерли шахар больницаны сабийлеге бакъЗан бёлюмюнде бардырыла турГан ишлеге кеси юлюшюн къошады.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алГанды.

ТЁГЕРЕК СТОЛ

Кеслерини кёз къарамларын ачыкълагъандыла

Арт кезиуледе жаш тёлю биригиуледе «тёгерек столда» бардырыу ахшы тёреге айланнганды. Бу кюнледе «Шёндюгюлю жаш тёлюню граждан тирилиги» деген ат бла бардырылГан жыйылыу да анга шаГатды. Ол кюн бери студентле, шахарны школларыны окъуучулары уэтаслары бла келген эдие. Андан сора да, «тёгерек столну» ишине экспертле, Нальчики территориялы айырыу комиссиясыны председатели Феликс Шомахов, шахар администрацияны жаш тёлюню эм жамауат биригиулени ишлери жаны бла бёлюмюню таматасы Бачиланы Анжела къатышханды.

Жыйылыуда, жаш тёлюге сёз берирден алГа, шахар администрацияны огъарыда саГтыйылГан бёлюмюню специалисти Евгения Геннадьевна Бахтиярова аланы кЪонакъла бла таныщдырГанды. Быллай ише жашланы бла къызланы кеси юомларын айта билирге, кёз къарамларын ачыкъларГа юйретгенлерин чертип, сёзню «Пигмалион» деген жаш тёлю биригиуню лидерине - Екатерина Асинскаягъа бергенди. Ол жыйылГанланы алдында «Келир заманны ишлери бюгюн башланадыла» деген темаГа доклад этгенди. Экспертле, бирсиле да анга зс бурулу тынГылаГандыла, ахырында бир къауум соруу соруГандыла. Ол кезиуде уа, Екатерина докладны бош алай, анстан хазырлап къоймай, бюгюннГю жаш тёлюню проблемаларын иги анГылаГанын, анга кесини кёз къарамы болГанын эм ол бирси нёгерлери бла бирге жамауат организацияла биригип ишлер жанлы болГъанын ачыкълаГанды.

«Тёгерек столну» темасына жууукъ докладны уа «Молодая гвардия» шахар штабны начальниги Геккиланы Солтан этгенди. Ол кесини сёзюнде къыралда не тюрлю айырыула бардырылГан кезиуде да жаш тёлю анга тири къатышырГа, кесини позициясын билдирирге керекди, дегенди. Бу оюмГа жыйылГанла ыразы болГъандыла эм Солтандан бир къауум сорууГа жууап беририн тилегендие.

Жаш тёлю клубланы ишлерини, аланы проблемаларыны, перспективаларыны юсюнден а шахарны экинчи номерли лицей школуну преподаватели, «Дебаты» клубну башчысы Анна Бахтиярова сёлешгенди.

- Къуру проблемаларыбызны санап турмай, - деГенди ол, бирлешип ишлерге юйренирге керекбиз. Ол заманда жаш тёлю кесини граждан позициясын уялмай, буюкъмай айтырГа онг табарыкъды.

Мында андан сора да кёп докладла сюзюлгендие. Алада шёндюгю жаш тёлю билим алырГа онг тапханлыкъГа, алаГа ишчи жерле болмаГанларыны, жашла бла къызла, Россейни уллу шахарларына, тыш ыраллаГа кетип, анда баш кечиндирирге кюрешгенлерини, кёп проблемаланы башын ачарГа боллуГуну эм башха затланы юслеринден айтылГанды.

Ахырында уа Бачиланы Анжела бла Феликс Шомахов сёлешгенди.

- Биз, кертиси бла да, демократиялы общество къурарГа сюе эсек, - деГенди ала, - жаш тёлюню кёз къарамын, аны оюмун эсге алырГа керекбиз.

ЖыйылГанла «тёгерек столну» ишине ыразы болГъандыла. Экспертле уа алаГа школчула да тири къатыша турурларын сюйГенлерин билдиргендие.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Кёрмючю

Арт заманда Нальчикни эки музейинде да, кёрмючле терк-терк бола, къараучуну кёлюне жетерчады. Ала, бир байрамГа, художникни юбилейине аталып, энчи кёрмючле да боладыла, фотоаппарат бла алынГан тюрсюнлю суратла бла танышыр онг да барды.

Баш кюн Суратлау искусствону музейинде ачылГан «Гуманность в прицеле объектива» деген кёрмюч башхалаГа ушамайды. Аны Халкъла аралы Къызыл Жорну комитети къурагъанды. Анда асламына уруш бла байламлы суратланы кёребиз.

ЗалГа кирип, анда тагъылГан ишлени бир къауумун эслегенлей окъуна, жюрегинг такъыр болуп, мудахлыкъ къысады. Барды мында сабыр къартны, Ингушетияны сейирлик, биийк къала комплексларин кёргюзтген ишле да. Алай аланы жанында урушдан къалГан, юолГан юйде сабийлени юонлары, снарядла тийип, тешик-тешик болГан къабакъ эшикни башы бла, къоркъаларын бюгюн башланадыла» деген темаГа доклад этгенди. Экспертле, бирсиле да анга зс бурулу тынГылаГандыла, ахырында бир къауум соруу соруГандыла. Ол кезиуде уа, Екатерина докладны бош алай, анстан хазырлап къоймай, бюгюннГю жаш тёлюню проблемаларын иги анГылаГанын, анга кесини кёз къарамы болГанын эм ол бирси нёгерлери бла бирге жамауат организацияла биригип ишлер жанлы болГъанын ачыкълаГанды.

«Тёгерек столну» темасына жууукъ докладны уа «Молодая гвардия» шахар штабны начальниги Геккиланы Солтан этгенди. Ол кесини сёзюнде къыралда не тюрлю айырыула бардырылГан кезиуде да жаш тёлю анга тири къатышырГа, кесини позициясын билдиринге керекди, дегенди. Бу оюмГа жыйылГанла ыразы болГъандыла эм Солтандан бир къауум сорууГа жууап беририн тилегендие.

Жаш тёлю клубланы ишлерини, аланы проблемаларыны, перспективаларыны юсюнден а шахарны экинчи номерли лицей школуну преподаватели, «Дебаты» клубну башчысы Анна Бахтиярова сёлешгенди.

Суратлау музейни директору Жантудууланы Елизавета сёзню эм алГа Къызыл Жорну Шимал Кавказда представительствосуну председатели Рашель Бернаргъа бергенди.

- Хар неси – жыл саны, адеттёреси бла да айырмалы Кавказны кёргюзтюргге сюйГенбиз мында, - деГенди ол. Рашель айтханнГа кёре, эм алГа кёрмючге Чеченде къарагъандыла, Нальчикден сора Назрань бла Хасавюртха элтиригдие. ДаГыда мында ишледе урушну кесин уГай, ол къаллай къыйынлыкъла келтиргенин кёргюзтюрге итиннГенлерин, башкаГа жан ауруУу адамны эм иги къылыГы болГъанын айтырГа юорешгенлерин да белгилегенди Къызыл Жорну келечиси.

Андан сора сёлешген Къызыл Жорну КъМР-де комитетини таматасы Нина Лысенко ала быллай кёрмючлени бешинчи кере къурагъанларын айтханды. Аланы кюсюнден республикалы СМИ-ле толу информацияла беригн, ол таматалыкъ этген организация саугъа алГанын, журналистлеге ыразылыГын да билдиргенди Лысенко.

Кёрмючде алты авторну сураты таГыланды. Аладан бири «Советская молодёжь» газетни суратчысы Евгений Каюдинди. Аны Нальчикни машиналадан толу орамында эшек арбада эр кишини бла тширыуну тынч олтуруп барГанлары мында, баям, эм жарыкъ суратды. Алай аны да башха маГанасы, бети баямды; тохтамай барГан жашауда, машинала ашыГыуп, бир бирге ал бермей учхан жолда, быллай сабырлыкъ бетлерин жарытхан, юйюрню сураты бизни заманны белгисиди. Не къызыу урушда да адам улу мамырлыкъГа, тамырларын жерге ийип, сабийле ёсдюрюп жашаргъа итиннГенин ачыкълаГан суратды.

Оюлгъан, чачылГан юйле, ёксюз сабийле, юйсюз, къолсуз, бутсуз къалГан адамла, чачылГан журтла – урушдан сора жашауну бетлериндеди. Коляскада жашауларын ётдюргенле кеслерини жангызлыкъларын сезмез ючюн, эришиуле бардырадыла. Аллай суратла кёрмючде да бардыла. Коляскада ариу, жаш адам отуруп, кыызыу эришеди. Аны жанындаГы ында уа ол жашны аллында гитче жашчыкъ тепсей турады. Суратны тюбюнде уа жазыу: «Эришиуден сора анга акъылдан шашханны аллында тилсиз жашчыкъ тепсейди». Баям, экинчи жашчыкъ да урушдан ачыГанды, снаряд, бомба атылып. Эки жаш адамны ачыкъдарларын кёрпозтеди аны автору.

Быланы къатында «Тилек тилеу» дегеннге къарасанГ а, кёз жашланы ючюн тыяса. Жаш къыз намазГа чёппондю, жанында уа... эки протез.

Быллай суратланы архивинде сакълап, аладан кёрмюч къураГан, аны бла юреш ген да уллу психология жюкдю. Алай ол фотохудожникленни усталыкъларын белгилемей къойГан а тюз болмаз.

Кёрмючде Шимал Кавказны республикаларында айланнГан суратланы кёргенликге, ол адам улуну ёмюрледен бери жолуну, къазауатыны юсюнденди.

СараккуланыАсият. Суратны **ТОЛГЪУРЛАНЫ Камал** алГанды.

Кёрмючню ачхан кезиу.

Суратла мамырлыкъГа чакъырадыла

къоркъа къарагъан къызчыкъны неда бутсуз къалГанланы суратлары олсаГат Шимал Кавказны таУулукъ табийГатын унутдурадыла.

ЖарсыГъа, Шимал Кавказ арт жыллада «къызыУ точкаГа» бурулГанды. Бир бири ызындан урушла, къауГала, терактла, тауланы тынчлыкъларын алып, суратчыла архивлерин ёксюз къалГан сабийлени, къолсуз, бутсуз адамланы суратлары бла толтурадыла. Фотохудожникле ол ачы, къужур сыфатланы, болумланы да турушунлай суратлаГа тюшюрюп, ючюю уллу адамны кюйсюзлюГюн да ачыкълайдыла. Аны юсюнден айтылГан зая «Гуманность в прицеле объектива» деген кёрмючде да.

«Сакъ къарам». Муса Садулаев, 2007 ж.

Дучи элни бузулГан юйлери. Камиль Чутуев, 2003 ж.

Къурулуш

Бираз аяргъа тюшерикди

«Спартак-Нальчик» футбол клубну директорларыны советини председатели, КъМР-ни Президентини асламлы информация органла жаны бла советниги Андзор Белимготов билдиргенге кёре, республикада ишленирик футбол араны къурулуу шёндюгю кЫйлын финанс болум бла байламлы болжалГа салынады.

- Биз аны къурулушун 2009 жылда башларГа муратлы эдик. Алай финанс кризис бла байламлы, жууукъ кезиуде жаланда объектни планировкасын, проектин жарашдырыу бла кюрешириКбиз, - деп, «Спорт-Экспрессге» билдиргенди.

Алай бла бюджетни юч тюрлюсю жарашдырылГъанды. Ала Президентге эм инвесторлаГа кёргюзтюлгендие. ДаГъыда ол айтханнГа кёре, клубну санына кирлик футболистлени саны уа азайырыкъды. Аны баш составында, алГынча, 25-27 ойнаучу боллукъ тюйюлдю.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Юбилей

Белгили актёр эм режиссёр, СССР-ни халкъ артисти, Социалист Урунуну Жигити, СССР-ни Къырал саугъасы лауреаты Алексей Владимирович Баталов театрдан эсе кинода рольлары бла айтдырГанды атын. Аны жигитлери къараучуну эсинде интеллигент кЫылыкълары, мураталарына жете билгенлери, жумушакъ лирика бла къаладыла.

Интеллигент къылыкълы жигитлени устасы

Алексей актёр юйюрде ёсгенди. Николай Баталов, Ольга Андровская, Виктор Станицын – бары да атлары айтылГан актёрла, аны къаршы жууукълары эдиле. Жазыучула В.Катаев, Е.Петров, И.Ильф, Ю.Олеша, М.Зощенко дайым да болГъандыла аланы юйлеринде. А.Ахматова уа Алексейни энчи кёргенди. Жаш актёрлукъ ишни уа урушну кезиюнде, эвакуацияда Къазан шахарда болГъанында сайлаГанды.

Баталовну биринчи фильминден окъуна насыбы тутханды. Кинорежиссёр И. Хейфиц аны «Большая семья» деген фильмине чакъырГанды. Ызы бла «Дело Румянцева» да чыкъГъанды экраннга. Жаш актёрну алада рольлары киноискусствоГа уллу кьошумчулукъ эдиле.

М.Калатозову «Летят журавли» деген фильми къуру совет уГай, битеудуния кинематографияны алтын фондуна киргенди. Мында Баталов Борисни ролюн ойнаГанды. Аны айырып айтырча кЫылыГы хазна жокъду. Алай ол 1940 жыллада жаш тёлюню сюйГенлерине, тууГан журтларына кертичилей къалГъанын кёргюзталГанды. Фильмни ахыр суратЫ – терекле тёгеректе айланып, сюйГен кЫызы Верониканы ышарГъаны – белгиге айланнГанды.

Ол фильмден сора Алексей Владимирович жашауун «Ленфильм» бла байлаГанды. Интеллигент Баталовну алимни сыфатын къурагъанына да специалистле бийик баГъа бергендие. «Девять дней одного года» деген фильмде аны жигити физикди. Режиссёр М.РоммГъа дери алимлени сыфатларын, жашауларын да экраннга чыГъармаГан эдиле. Алай аны прокатха жибермейдиле. Атлары битеу дуниягъа белгили алимле И.Курчатов, И.Тамм, П.Капица, М.Келдыш къатышып, кинону анны хайырындан республиканы халкъына 3 минг адам къошулГанды. Андан бир жыл алГъа уа ол жаланда 0,5 мингнге кёбейген эди.

КъМР-ни экономиканы айнытыу эм сатыу - алыу министри Мусукланы Алий билдиргенгне кёре, юсюбюздеги жылны биринчи жарымында тууГан сабийлени саны хар минг адамГа тергегенде, 12,7-ге дери ёсгенди, ёлгенле уа 9,4 кереге аз болГъандыла. Алай бла халкъны саны, озГан жылны биринчи жарымыны бла тенглешдиргенде, 2,4 кереге кёп болГъанды.

Алай министр республикадан тышына кёп адам кетгени себепли бир ненча жылны ичинде КъабартыМалкъарны халкъыны саны тюрленмегенин эсгертгенди. Арт кезиуде бардырылГан тинтиуле ачыкълаГанларыча, республикадан 2006 жылда 3,3 минг адам кетгенди. 2007 жылда кетгенле азыракъ болГъандыла – 2917 адам. Юсюбюздеги жылны биринчи жарымында уа тышына 1,4 минг адам кетгенди, ол а, 2007 жылны бу кезиую бла тенглешдиргенде, 8 процентге кёпдю.

Мигрантланы миллетлерини юсюнден айтханда уа, республикадан тышына кетгенлени 35 проценти къабартылыладыла, 35 проценти орусуладыла, башха миллетлени келечилери да 24 процент боладыла.

Бизни корр.

ДЕМОГРАФИЯ

Программаны себеби сезилирикди

Къабарты-Малкъарда демографияны болумну игиленди рир мурат бла энчи республикалы программа жарашдырылГанды. Ол 2015 жылГа дери бардыРыллыкъды эм анда республикада аналыкъны, юйюрню даражасын кётюрюрге, тууГан сабийлени санын кёбейтирге, акъылбалыкъ болмаГанла ёсген юйюрлеге социальный болушлукъ этерге, саулукъ сакъланыу ючюнлерге эм башха ишле тамамларГа белгилененди. Ахыр кезиуде республиканы адамларыны санын ёсдюрюуге бу программаны себеби уллуду.

Алай бла, 2006 жылда ёлгенлени азайтыу, тууГан сабийлени санын ёсдюрюу жаны бла этилген мадарларны халкъына саны тюрленмегенин эсгертгенди. Арт кезиуде бардырылГан тинтиуле ачыкълаГанларыча, республикадан 2006 жылда 3,3 минг адам кеттенди. 2007 жылда кеттенле азыракъ болГъандыла – 2917 адам. Юсюбюздеги жылны биринчи жарымында уа тышына 1,4 минг адам кеттенди, ол а, 2007 жылны бу кезиую бла тенглешдиргенде, 8 процентге кёпдю.

Мигрантланы миллетлерини юсюнден айтханда уа, республикадан тышына кеттенлени 35 проценти къабартылыладыла, 35 проценти орусуладыла, башха миллетлени келечилери да 24 процент боладыла.

Бизни корр.

Спорт

Тийишли жетишимле

ТаГанрогда беш кюнню ичинде эр кишилени бла тширыуланы аралырында тхэквандо WNF-ден Россейни кубогу ючюн эришиуле бардырылГандыла. АлаГа къыралны битеу регионларындан да ючю команданы санында тёрт жюз бла элли спортчу къатышхандыла.

Къабарты-Малкъарны даражалы эришиуледе онбир тхэквандочу кёргюзтгендиле. Тширыуланы аралырында кеси ауурлуГунда Юлия Воловчанская биринчи жерге тийишли болГъанды (тренери Виктор Ким). Тикаланы Идирис 84 килограмм ауурлукъда ючюнчю жерни алГъанды (тренери Асланби Балов).

Ахшы къошумчулукъ

Москвада тутушуну битеуроссей фестивали ётгенди. Ол белгили атлет Иван Ярыгинни хурметине аталГан эди. Анда бек ахшы кёрюмдюню Ростов областны командасы болдурГъанды.

Аны санында тырнауузчу Башийланы Махмут да бар эди. Ол, битеу сермешлеринде хорлап, командасыны хорламына ахшы къошумчулукъ этгенди. Жаш Дондагъы Ростовну Олимпиада резервни школунда окъуй турады.

Майдалла бла къайтхандыла

Кёп болмай Перьм шахарда грек-рим тутушуудан Россейни биринчилиги бардырылГанды. Анга Эльбрус районну билим бериу управлениясыны спорт школунда жарау этген эки жаш къатышхандыла.

Кеси ауурлукъларында Ёзденланы Сюлемен биринчи болГъанды, Мечукаланы Маштай а кюмюш майдал бла къайтханды. Спортчуланы Локияланы Юрий бла Этезланы Хусей юйюретедие.

Биринчиликде алчыла

Бу кюнледе «Нальчик» спорт комплексде аскер кЪол тутуушудан КъабартыМалкъарны IX биринчилиги болГъанды. Эришиулеге ондан онжеги жылларына дери жюз бла эллиден аслам спортчу къатышхандыла.

Кеси ауурлукъларында алчы жерлеге чыкъГъанланы санында таулу жашла да аз тюйюлдюле. Тюменланы Бийберт, Бёзюланы Салим, Герийланы Руслан, Тюменланы Альберт биринчи жерлеге тийишли болГъандыла.

Мокъаланы Кямран, Керменланы Керим, Тюменланы Расул экинчи жерлеге чыкъГъандыла. Гуппойланы Альберт, Эльчапарланы Ислам, Глашланы Саид эм Тюменланы Кязим ючюнчю жерлени алГъандыла.

Материалланы басмаГа Османланы Айшат, Темирланы Анатолий хазырлаГъандыла.